

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Concluzii istorice

Fapte și responsabilități

Holocaustul reprezintă persecuția sistematică organizată de stat și exterminarea evreilor europeni de către Germania nazistă, de aliații și colaboratorii săi între 1933-1945. Nu numai evreii au fost urmăriți, persecutați și uciși în această perioadă. Persecuții și arestări în masă au avut loc și împotriva altor grupuri etnice, ca sinti și roma, împotriva persoanelor cu dizabilități mentale, oponenților politici, homosexualilor și altora.

Un procent semnificativ al comunității evreiești din România a fost distrus în perioada celui de-al doilea război mondial. Deportarea și uciderea sistematică au fost aplicate evreilor din Basarabia, Bucovina și județul Dorohoi. Transnistria, partea din Ucraina ocupată aflată sub administrație românească, a fost folosită ca un imens spațiu pentru uciderea evreilor.

Comisia conchide, împreună cu marea majoritate a cercetătorilor de bună credință ai acestui domeniu, că autoritățile române poartă responsabilitatea principală, atât pentru planificarea cât și pentru punerea în practică a Holocaustului. Aceasta include deportarea și exterminarea sistematică a majorității evreilor din Basarabia și Bucovina, precum și a unor evrei din alte zone ale României, în Transnistria; uciderea în masă a evreilor români și a celor locali în Transnistria; execuțiile masive ale evreilor din timpul pogromului de la Iași; discriminarea și degradarea sistematică la care au fost supuși toți evreii români în timpul administrației antonesciene – inclusiv exproprierea bunurilor, concedierea de la locurile de muncă, evacuarea forțată din zonele rurale și concentrarea lor în capitale de județ și în lagăre, și utilizarea masivă a evreilor de sex masculin la muncă forțată sub aceeași administrație. Evreii au fost supuși degradării pentru simplul motiv că erau evrei, au pierdut protecția statului și au devenit victimele lui. O parte a populației roma din România a fost de asemenea supusă deportării și morții în Transnistria.

Numărul victimelor

Numărul evreilor români și al evreilor din teritoriile aflate sub administrație românească uciși în timpul Holocaustului nu a putut fi stabilit cu precizie absolută. Dar concluzia Comisiei în acest sens este că în timpul Holocaustului în România și în teritoriile

afla sub controlul său au fost uciși sau au murit între 280.000 și 380.000 de evrei români și ucraineni. În Holocaust au pierit și aproximativ 135.000 de evrei români care trăiau în Transilvania de nord sub conducere maghiară, precum și 5.000 de evrei români care se aflau atunci în alte țări din Europa.

Referindu-se la România, Raul Hilberg a afirmat că „nici o țară, în afara Germaniei, nu s-a implicat în masacrarea evreilor la o asemenea scară.”

Conștientă de responsabilitatea enormă care i-a fost încredințată, Comisia a decis să nu menționeze o unică cifră concludivă privind numărul evreilor uciși în România și în teritoriile aflate sub autoritatea sa. În schimb, Comisia a ales să definească două limite între care se plasează această cifră, așa cum reiese din cercetările contemporane. Cercetări viitoare vor stabili, să sperăm, numărul exact al victimelor, deși s-ar putea să nu ajungem niciodată la imaginea completă, din punct de vedere statistic, a carnagiului uman provocat de Holocaustul din România.

Între 45.000 și 60.000 de evrei au fost omorâți în Basarabia și Bucovina de către trupele germane și române în 1941. Între 105.000 și 120.000 de evrei români deportați au murit ca rezultat al expulzărilor în Transnistria. În regiunea Transnistriei, între 115.000 și 180.000 de evrei locali au fost lichidați (în special în Odessa și în districtele Golta și Berezovca). Cel puțin 15.000 de evrei din Regat au fost uciși în pogromul de la Iași și ca urmare a altor măsuri antievreiești. Aproximativ 132.000 de evrei au fost deportați la Auschwitz în perioada mai-iunie 1944 din Nordul Transilvaniei stăpânit de Ungaria. Informații detaliate privind originea acestor statistici, evaluarea și referințele lor sunt furnizate în capitolele din raport care abordează acest subiect.

Au murit de asemenea o mare parte dintre romii deportați. Din cei 25.000 de romi (jumătate dintre ei, copii) trimiși în Transnistria, aproximativ 11.000 au pierit. Comunități rome nomade vechi de secole au dispărut pentru totdeauna.

Evoluția distrugerii

Istoria exterminării evreilor români din perioada celui de-al doilea război mondial este plină de paradoxuri. În anii 1920 și 1930, propaganda antisemită, instigarea și violențele de stradă ale Gărzii de Fier au otrăvit atmosfera politică și au intensificat ura românilor împotriva populației evreiești a țării. În perioada cât s-a aflat la guvernare, de la mijlocul anului 1940 și până în ianuarie 1941, Garda a fost vârful de lance al aplicării unor legi și decrete antisemite care au adus daune imense evreilor și au pavat drumul pentru distrugerea lor prin înjosire și privarea de drepturi, proprietăți, demnitate și, mai ales, de mijloacele

organizaționale și materiale pentru a se apăra. Victimele pogromurilor legionare din ianuarie 1941 au fost puține comparativ cu numărul celor care au pierit ulterior de mâna guvernului, armatei și jandarmeriei române. Deși Garda de Fier propovăduia acțiunea violentă împotriva evreilor, și este adesea acuzată pentru Holocaustul din România, și deși mulți foști membri și simpatizanți ai săi au luat parte la politica sistematică de deportare forțată și ucidere a evreilor care a început în 1941, Garda fusese interzisă ca organizație la momentul când au avut loc majoritatea crimelor, iar conducerea ei (cea mai mare parte fugită în Germania nazistă sub protecția SS) nu a jucat nici un rol în guvernarea țării. Responsabilitatea directă pentru Holocaustul din România aparține exclusiv statului român condus de Antonescu.

Precum în Ungaria în 1941, sau în Bulgaria în 1942, și în România discriminarea antievreiască a avut o componentă geografică. Evreii au fost omorâți – mai întâi și mai ales – în teritoriile disputate care au fost ulterior anexate acestor țări. În România, au fost deportați și uciși evreii din Bucovina și Basarabia, teritorii care au fost pierdute și ulterior recucerite de la URSS, în timp ce, paradoxal, în București, chiar și în momentele de maximă disperare, continua un dialog neobișnuit pentru acea vreme între oficialii români și liderii comunității evreiești pentru salvarea lor. Declarați inamici ai națiunii române împreună cu neamurile lor de către o hidoasă propagandă oficială, acești lideri au demonstrat capacitatea lor de a menține deschise canale de comunicare cu oficialii români.

Deși autoritățile și burocrăția română împărtășeau dorința Germaniei de a lichida evreii, acestea și-au coordonat cu dificultate acțiunile cu germanii, și numai pentru perioade scurte de timp. Divergențele privind aspectele de abordare, planificare și metodologie au condus la reacții negative din partea germanilor, ei învinuind adesea „tehnicile“ ineficiente ale pogromurilor din România, natura improvizată a „marșurilor morții“, graba oficialilor români de a trimite lungi coloane de deportați peste Nistru, în 1941, și peste Bug, în 1942, precum și faptul că românii au acționat foarte frecvent fără un plan clar în legătură cu ce aveau să facă cu evreii odată ajunși la destinație, sau chiar sperau ca germanii să le rezolve problemele. În plus, la începutul anului 1943, politica românească a fost influențată de *Realpolitik*. Presiunea germană pentru predarea evreilor din Vechiul Regat a produs un efect contrar: nici o putere străină nu le putea dicta naționaliștilor români ce să facă cu evreii lor.

În vara lui 1942, regimul Antonescu a acceptat în scris să-i deporteze pe evreii din Regat și sudul Transilvaniei în lagărul nazist de la Belzec, din Polonia, și plănuia noi deportări în Transnistria. Totuși, doar câteva luni mai târziu, aceiași oficiali români se opuneau presiunii germane de a deporta evreii din țară în lagărele morții din Polonia. Inițial, România a aprobat și deportarea de către autoritățile germane a evreilor români aflați în

Germania și în teritoriile ocupate de germani. Rezultatul a fost moartea a circa 5.000 de cetățeni români. În momentul în care evoluția schimbătoare a războiului a influențat concepțiile celor de la București, mii de evrei români care trăiau în străinătate au avut șansa să supraviețuiască mulțumită reînnoitei protecții diplomatice românești. Deși evreii români au fost deportați în masă în Transnistria, mii dintre ei au fost ulterior repatriați (chiar dacă în mod selectiv). În mod ironic, cu cât sistemul de concentrare german își dezvolta potențialul terifiant, cu atât numărul asasinatelor comise de români descreștea, la fel ca și hotărârea lor de a aplica legislația antisemită din țară. Aceste contradicții explică în mare măsură supraviețuirea unei mari părți din evreii aflați sub autoritate românească.

Documentele înregistrează unele cazuri de români – atât civili cât și militari – care au salvat evrei. Mulți dintre aceștia au fost recunoscuți de Yad Vashem ca “Drepti între Popoare.” Însă aceste inițiative au constituit cazuri izolate și în ultimă instanță excepții de la regula generală, care era teroarea, munca forțată, jaful, violul, deportarea și uciderea, la care a participat, sau cel puțin a consimțit, o parte semnificativă a populației.

Tratamentul aplicat evreilor din Basarabia, Bucovina și Transnistria a determinat o serie de intervenții interne și externe, care au influențat decizia lui Ion Antonescu de a anula planurile de deportare din Moldova, Muntenia și sudul Transilvaniei. Diplomații elvețieni au încercat să intervină. Întrebarea dacă Nuntialul Papal a intervenit în favoarea evreilor rămâne o problemă deschisă și merită să fie cercetată în continuare. Comitetul American pentru Refugiații de Război, înființat în ianuarie 1944, s-a implicat în salvarea orfanilor din Transnistria. Reprezentanții Crucii Roșii Internaționale au vizitat unele ghetouri din Transnistria în decembrie 1943 și au contribuit la salvarea orfanilor din această zonă. Agenția Evreiască, Congresul Mondial Evreiesc și Comitetul de Urgență Evreiesc din Statele Unite au adresat un apel guvernului român pentru a opri persecutarea evreilor. În cadrul negocierilor cu Radu Lecca de la sfârșitul lui 1942, Agenția Evreiască a propus ca evreii care supraviețuiseră în Transnistria să fie întâi transferați în România și apoi să li se acorde permisiunea de a părăsi țara. S-a luat în considerare un plan de răscumpărare ca posibilitate pentru a convinge guvernul român să-și schimbe politica, sau măcar pentru a se câștiga timp. Și într-adevăr, diverși politicieni români, fie de factură liberală, fie pur și simplu oameni integri, precum și unele personalități publice au intervenit ocazional în favoarea evreilor și a romilor.

Trebuie amintit însă că vocile moderate nu au fost singurele care au solicitat atenția lui Ion Antonescu. El a primit apeluri care cereau acțiuni mai viguroase împotriva evreilor români. Într-un memoriu din octombrie 1943, cei care se intitulau „generația 1922” (foști

legionari și cuziști) cereau ca „toate bunurile“ evreilor să fie „transferate către stat“ cu scopul de a fi „date în mâinile românilor puri“ (deși la acea dată toate bunurile evreilor, cu puține excepții, fuseseră deja transferate statului). Acești extremiști continuau să ceară „folosirea obligatorie a semnelor distinctive de către toți evreii“ și interdicția pentru aceștia de a profesa numeroase meserii. „Soluția radicală și finală a chestiunii evreiești“, scriau ei, ignorând cursul recent al războiului, „trebuie rezolvată în strictă legătură cu [planul] Europei viitoare“. Atunci când a început repatrierea evreilor din Transnistria, Gheorghe Cuza, fiul lui A. C. Cuza, membru al Partidului Național Creștin, și colonelul Barcan, prefectul de Dorohoi, au protestat public.

România sub Antonescu a fost un stat totalitar și dictatorial, iar ordinele lui Antonescu au putut condamna la moarte evreii din Basarabia și Bucovina, tot așa cum au putut permite supraviețuirea multor evrei din Moldova, Muntenia și Transilvania de Sud. Întregul aparat de represiune militar și juridic a fost mobilizat împotriva evreilor în prima jumătate a războiului. Propaganda oficială a prezentat cu succes evreii ca fiind cel mai important inamic intern, ca agenți ai Londrei sau ai Moscovei, și ca principala cauză a dificultăților economice ale României. Acceptarea acestor minciuni a cântărit mai mult decât teama, în explicarea lipsei protestului.

Politicile anti-evreiești ale regimului Antonescu își trăgeau seva dintr-o lungă istorie de antisemitism în rândul elitelor politice și intelectuale românești. Ele combinau de asemenea ideologia Gărzii de Fier fasciste și pe cea a Partidului Național Creștin obsedat de antisemitism. Punctele de vedere ale propagandei antisemite pe termen lung caracteristice ambelor partide și-au găsit loc în politica lui Antonescu. Mulți funcționari publici de la nivelul mediu al administrației erau foști membri ai Partidului Național Creștin. Legislația antisemită a regimului era tipic fascistă, iar câteodată se inspira direct din legile rasiale naziste, deși primele legi antisemite românești fuseseră deja emise de guvernul Partidului Național Creștin în decembrie 1937, înainte de alianța cu Germania.

Ideea emigrării forțate și-a găsit un sprijin larg în rândul antisemiților fasciști și nefasciști din multe țări europene din perioada interbelică. Naziștii susținuseră o astfel de soluție înainte de 1939. În România, Legiunea Arhanghelului Mihail și Partidul Național Creștin au propus această idee pe care Antonescu a îmbrățișat-o fără rezerve. Unii istorici români au afirmat că emigrația forțată a fost un obiectiv al programului acestui regim, dar principalele instrumente folosite de Antonescu și regimul său în planul lor de a-i elimina pe evreii din România au fost execuțiile, deportările, munca forțată și înfometarea. Dacă politicile și practicile antisemite ale regimului Antonescu erau inspirate de ură,

comportamentul funcționarilor era ghidat, în cea mai mare parte, de aspecte pragmatice mărunte, ceea ce ducea, câteodată, la acțiuni întârziate cu iz oportunist. Poate că Raul Hilberg a descris cel mai bine esența situației atunci când conchidea:

Oportunismul a fost practicat în România nu numai în politica națională, dar și în relațiile personale... Goana după câștig personal era atât de mare în România încât a făcut posibil ca mulți evrei să-și cumpere salvarea în fața persecuției... Analizat atent, aparatul birocratic românesc apărea ca o mașinărie puțin fiabilă care nu răspundea corect la comenzi și reacționa într-un mod imprevizibil, când dând înapoi, când ambalându-se. Această funcționare dezordonată, spontană și neregulată, dispersată și capricioasă rezulta dintr-un oportunism amestecat cu spirit distructiv, dintr-o letargie periodic întreruptă de explozii de violență. Produsul acestui amalgam a fost o serie de acțiuni împotriva evreilor absolut unică în genul său.

Rezultatul a fost o tragedie pentru nenumărați evrei români, însă a lăsat deschisă o poartă pentru salvarea multora. Atunci când a devenit evident că, de exemplu, „românizarea“ a avut un efect negativ în economie, Antonescu a oprit acest proces extra-economic. Ineficiența birocratică a ajutat: graba de a distruge evreii din Basarabia și Bucovina a creat o situație haotică, care a oferit evreilor posibilitatea de a improviza noi mijloace de supraviețuire. La început părea că este doar o chestiune de timp până când guvernul avea să deporteze evreii din Muntenia și Moldova – considerați mai puțin „trădători”, conform liniei oficiale, decât cei din Basarabia și Bucovina – însă meritând totuși să fie trimiși în lagărele morții din Polonia ocupată. Cu timpul, calculul conform căruia prezența unor evrei încă în viață la sfârșitul războiului s-ar putea dovedi utilă a salvat evreii supraviețuitori de la această soartă.

Apelurile interne și externe, neînțelegerile în relațiile cu Germania, dar mai ales conștientizarea timpurie a lui Mihai Antonescu că războiul de pe frontul de Est ar putea fi pierdut au împiedicat punerea în aplicare a planurilor de exterminare. În toamna anului 1942, începea a doua fază în politica românească. Ion Antonescu rămânea un antisemit dur (de fapt, în februarie 1944 și-a exprimat regretul că nu-i deportase pe toți evreii) dar, în timp ce războiul continua, criteriile pragmatice și oportuniste deveneau din ce în ce mai hotărâtoare în procesul decizional din România.

Atunci când România s-a aliat cu Germania nazistă în războiul împotriva poporului evreu, regimul Antonescu a pornit de la ideologiile antisemite și fasciste românești pre-naziste pentru a iniția și implementa Holocaustul în România.

În vederea degradării și distrugerii evreilor aflați sub administrația sa, statul român a utilizat armata, jandarmi, polițiști, funcționari publici, jurnaliști, scriitori, studenți, primari, instituții publice și private, precum și întreprinderi industriale și comerciale. Ordinele au fost emise la București, nu la Berlin.

Atunci când guvernul Antonescu a decis să stopeze exterminarea evreilor, exterminarea a încetat. Schimbarea în politica față de evrei a început în octombrie 1942, înainte de eșecul de la Stalingrad, iar deportările s-au încheiat definitiv în martie-aprilie 1943. Au urmat discuțiile despre repatrierea evreilor deportați. Rezultatul acestei schimbări a fost supraviețuirea a cel puțin 292.000 de evrei români.

Dintre toți aliații Germaniei naziste, România poartă responsabilitatea pentru cea mai mare contribuție la exterminarea evreilor, în afara Germaniei însăși. Masacrele săvârșite în Iași, Odessa, Bogdanovca, Domanevca și Peciora sunt printre cele mai hidoase crime comise împotriva evreilor în timpul Holocaustului. România a comis un genocid împotriva evreilor. Supraviețuirea unor evrei în anumite părți ale țării nu schimbă această realitate.

În lumina faptelor rezumate în acest raport al Comisiei eforturile de a-i reabilita pe cei care au înfăptuit aceste crime sunt cu atât mai aberante și mai îngrijorătoare. Nicăieri în Europa o persoană care a comis crime în masă ca Ion Antonescu, aliatul fidel al lui Hitler până în ultima clipă, nu a fost vreodată onorat public ca erou național.

Istoriografia oficială comunistă a încercat adesea să atenueze sau să nege pur și simplu responsabilitatea pentru asasinarea evreilor, aruncând întreaga vină asupra germanilor și elementelor declasate din societatea românească. În România post-comunistă, elitele politice și culturale preferă adesea să ignore și uneori să încurajeze propaganda pro-Antonescu, fapt ce a deschis ușa negării explicite a Holocaustului și reabilitării unor criminali de război condamnați. Puține voci s-au ridicat public împotriva acestui curent dominant.

CONCLUZII ACTUALE ȘI RECOMANDĂRI

Pe baza lucrărilor și concluziilor sale, Comisia Internațională pentru Studierea Holocaustului în România propune următoarele recomandări:

Interesul public față de Holocaust

Acceptarea Raportului

Acceptarea raportului Comisiei printr-o declarație oficială a guvernului prin care să se recunoască importanța conținutului și concluziile acestuia.

Publicarea Raportului Comisiei

Întregul raport al Comisiei, odată acceptat de către Președintele României, trebuie publicat în limbile română și engleză și făcut disponibil, atât în ediție tipărită, cât și pe Internet. Ar trebui luată în considerare și publicarea unei versiuni în limba franceză.

Diseminarea rezumatului rezultatelor

Raportul în varianta integrală trebuie distribuit în toată țara, în biblioteci, școli, universități și alte instituții de învățământ și de cercetare. În același timp Comisia va trebui să pregătească un rezumat al raportului și să depună eforturi pentru asigurarea unei difuzări la scară largă, inclusiv prin publicarea în ziare și reviste a acestui rezumat. Comisia mai recomandă pregătirea și publicarea raportului sub formă de carte, care să fie distribuită în fiecare casă din România, așa cum guvernul suedez a distribuit copii ale publicației *Tell Ye Your Children* în toate casele din Suedia.

Eforturile de informare publică

O atenție deosebită ar trebui acordată unei campanii media în scopul atragerii și orientării interesului public către sursele primare care au stat la baza raportului. Ar trebui de asemenea depuse eforturi pentru organizarea unor conferințe și discuții în cadrul meselor rotunde de la radio și televiziune, astfel încât membrii și experții Comisiei să aibă posibilitatea să difuzeze raportul și rezultatele acestuia.

Educația privind Holocaustul în România

Unul din motivele de bază pentru crearea Comisiei a fost nevoia de corectare și îmbunătățire a ceea ce se cunoaște actualmente despre Holocaust în România. Succesul pe termen lung al Comisiei va fi, nu în mică măsură, apreciat după impactul raportului în predarea Holocaustului actualilor și viitorilor elevi români.

Analiza și pregătirea manualelor

În capitolele despre Holocaust din manualele folosite astăzi în România informația de ordin factual este prezentată incomplet sau incorect. Comisia ar trebui să solicite Ministerului Educației crearea unui grup de lucru, în cooperare cu experții Comisiei și instituțiile internaționale adecvate, în scopul revizuirii, corectării și proiectării unei curricule

corespunzătoare și a unui manual privind Holocaustul bazat pe lucrările Comisiei, până în iunie 2006. Prin aceasta, o atenție specială ar trebui să se acorde descrierii experienței istorice a evreilor și romilor din România, anterioară persecuției din timpul Holocaustului.

Publicarea de inserții din Raportul Comisiei

Pentru a asigura o integrare rapidă a rezultatelor Comisiei în curricula școlară, Comisia ar trebui să pregătească propriile materiale (orientate pe criterii de vârstă), dezvoltate de sine stătător, pentru a fi inserate spre folosire în cadrul școlilor primare și secundare. Acele instituții cu experiență în instruire pedagogică (de exemplu, Yad Vashem din Israel și Muzeul Memorial al Holocaustului din Statele Unite) ar trebui să fie solicitate pentru oferirea de asistență necesară pregătirii profesorilor români pentru modul de folosire a noilor materiale.

Învățământul universitar

Universitățile și Academia Română ar trebui să fie solicitate să organizeze conferințe și simpozioane privind Holocaustul în România. Colegiile și universitățile ar trebui încurajate să inițieze cursuri pe această temă, nu numai pentru studenții proprii ci și pentru lideri de opinie și personalități culturale din întreaga țară. Pentru o mai bună înțelegere a subiectului se recomandă și abordarea îndelungatei tradiții antisemite ale cercurilor intelectuale românești, care a oferit un teren propice Holocaustului și curentelor negaționiste actuale.

Pregătirea pedagogică și accesul la resurse documentare

Ministerul Educației ar trebui să se angajeze în instruirea pe termen lung a profesorilor. Câteva inițiative naționale în sfera educației privind Holocaustul sunt deja în derulare. Acestea includ un curs de o săptămână în cadrul Colegiului Național de Apărare, participarea profesorilor la seminariile de la Yad Vashem, înscrierea României pentru a deveni membră în cadrul International Task Force on Holocaust Education, Remembrance and Research. Aceste inițiative ar trebui sprijinite și dezvoltate. O atenție deosebită ar trebui acordată și realizării unei rețele naționale de sprijin în distribuirea și accesarea materialelor și resurselor documentare.

Comemorarea Holocaustului

Marcarea de către guvern a Zilei Comemorării Holocaustului

Guvernul României a adoptat ziua de 9 octombrie dată oficială a comemorării Holocaustului. Comisia solicită președintelui și guvernului să marcheze această zi în câteva

moduri adecvate, incluzând: declarații ale Președintelui și Primului ministru, o sesiune specială a Parlamentului, afișarea publică a steagului oficial îndoliat și a unui moment național de reculegere, precum și organizarea de seminarii și discuții în media, universități și alte instituții publice.

Programe educaționale privind Ziua Comemorării

Ministerul Educației și școlile de pe întregul cuprins al României ar trebui să organizeze programe speciale și ceremonii pentru marcarea zilei comemorative. O atenție deosebită ar trebui să se acorde susținerii unor concursuri de eseuri, invitării unor supraviețuitori ai Holocaustului pentru a vorbi despre experiențele lor, precum și altor activități care pot trezi interesul elevilor.

Alte evenimente comemorative

Liderii religioși ar trebui încurajați să marcheze Ziua Comemorării Holocaustului prin ceremonii și servicii inter-religioase. Eforturi suplimentare ar trebui depuse pentru implicarea conducătorilor cultelor și studenților de la teologie în acest domeniu, pentru a putea include Holocaustul în studiile și predicile lor.

[Notă: în cazul în care ziua de 9 octombrie va cădea la sfârșit de săptămână, programele propuse pentru școli, Parlament și alte instituții ar trebui planificate într-o zi lucrătoare apropiată].

Expoziții și memoriale ale Holocaustului

Un memorial național al victimelor Holocaustului în România ar trebui ridicat într-un loc public din București. Există câteva gropi comune ale victimelor Holocaustului pe teritoriul României (în special cu victime ale pogromului de la Iași) care ar trebui identificate și îngrijite de către guvern.

O atenție deosebită ar trebui să se dea și organizării unor expoziții permanente privind Holocaustul în România, atât în cadrul Muzeului de Istorie Națională din București, cât și în cadrul altor muzee regionale. Ar trebui organizată și o expoziție itinerantă având ca temă Holocaustul.

Autoritățile locale, în special cele din localitățile de unde au dispărut comunitățile evreiești în condițiile Holocaustului, ar trebui să inițieze cercetări pentru cunoașterea vieții evreiești în localitățile respective, și să comemoreze ziua Holocaustului. Spre exemplu, s-ar

putea organiza expoziții speciale în muzee locale, amplasarea unor plăci memoriale în locurile cu semnificație specială și redarea numelor evreiești străzilor și piețelor.

Documentarea privind victimele Holocaustului

Toate eforturile ar trebui depuse pentru documentarea privind numele victimelor Holocaustului în România. Guvernul român și Departamentul Arhivelor trebuie să ajute Yad Vashem, cât și Muzeul Memorial al Holocaustului din SUA, în activitatea lor privind colectarea de informații și înregistrarea electronică a rezultatelor.

Accesul la arhive

Accesul la documentele legate de Holocaust din cadrul Arhivelor guvernamentale românești este esențial pentru activitatea istoricilor actuali și viitori. Comisia solicită guvernului să înlăture toate impedimentele birocratice inutile pentru a asigura accesul la aceste arhive. Recomandăm să se înființeze o arhivă centrală a Holocaustului, în București, la Biblioteca Centrală Universitară sau la Biblioteca Academiei.

Probleme nefinalizate

Alături de recomandările ale căror scopuri sunt conștientizarea și înțelegerea Holocaustului din România, Comisia trebuie să abordeze și câteva subiecte contradictorii sau nefaste, care necesită o rezoluție pozitivă cât mai clară:

Anularea reabilitării criminalilor de război

De la căderea comunismului în România, am asistat la reabilitarea diverșilor criminali de război care au fost direct responsabili de crimele Holocaustului. Printre cei mai notorii au fost Radu Dinulescu și Gheorghe Petrescu, a căror „reabilitare“ a fost promovată recent de către Curtea Supremă. Guvernul ar trebui să ia toate măsurile disponibile pentru a anula reabilitarea lor și, în orice caz, ar trebui să-i condamne public, cu tărie și fără echivoc, pentru crimele pe care aceștia (și alții ca ei) le-au comis.

Acceptarea responsabilității pentru cei care au înfăptuit crime în timpul Holocaustului

Guvernul trebuie de asemenea să demonstreze că România acceptă responsabilitatea pentru criminalii de război români prin acțiuni care includ, dar nu sunt limitate la: inițierea de

procesele pentru crime de război împotriva celor vizati, atunci când acest lucru mai este posibil; aplicarea tuturor prevederilor legale internaționale și a tuturor obligațiilor din tratate ce țin de tratamentul criminalilor de război și cooperarea integrală cu alte guverne, conform celor mai înalte standarde ale practicii internaționale în astfel de chestiuni.

*Corectarea și impunerea legislației privind negarea Holocaustului
și celebrarea publică a lui Antonescu*

Legislația românească din martie 2002 interzice organizațiile și simbolurile fasciste, rasiste și xenofobe. Aceasta interzice și negarea Holocaustului. Este ilegal cultul tuturor persoanelor vinovate de comiterea crimelor împotriva păcii și umanității (pentru care Antonescu a fost condamnat la moarte), incluzând ridicarea de statui, plăci sau acordarea numelor acestora unor străzi sau locuri publice. Deși multe dintre monumentele dedicate lui Antonescu au fost desființate, mai există, încă, străzi care îi poartă numele. Portretul său încă mai este afișat în clădiri guvernamentale, acestea trebuind să fie considerate spațiu public. Literatura privind negarea Holocaustului continuă să fie publicată și vândută liber. Mai mult, două Comisii din cadrul Senatului au propus amendarea legii definind Holocaustul ca acțiuni organizate exclusiv de autoritățile naziste, ceea ce exclude contribuția românească, în care oficiali români, și nu naziști, au organizat exterminările. Comisia solicită adoptarea oficială a legislației fără modificări și solicită guvernului și autorităților subordonate să pună în practică prevederile acesteia.

Implementare și urmări

Comisia recomandă guvernului României să înființeze o agenție permanentă, o comisie sau o fundație care să răspundă de monitorizarea și implementarea recomandărilor enumerate mai sus, precum și de încurajarea studiilor legate de Holocaustul din România.